

Закордонна практика показує, що внутрішня конкуренція являється офіційною політикою керівництва в більшості компаній. Тому одним із головних завдань відділу кадрів є виявити найбільш конкурентоспроможних працівників ще на етапі співбесіди. Це проводиться за допомогою тестувань і бесід. Конкуренція допомагає виявити найбільш амбіційних і цілеспрямованих працівників, які мають бажання зростати в професійному плані, що буде прямо впливати на успіх компанії в цілому.

В нашому же економічному середовищі внутрішня конкуренція являється скоріше виключенням, аніж правилом. Для більшості працівників питання власного росту як професіонала не стоїть на першому місці, головним є стабільність робочого місця і заробітної плати. В першу чергу це зв'язано з нестабільною економічною ситуацією в країні і кризою робочих місць.

Виходячи з цього в наших реаліях забезпечення конкурентоспроможності персоналу повинно проводитися поступово. Головним є створення самих умов для конкуренції, це як мотиваційні аспекти: матеріальні і нематеріальні, а також проведення тренінгів і курсів підвищення кваліфікації.

Доцільно є проявляти креатив в мотивації персоналу, відштовхуватись можна від прикладів зарубіжних компаній, наприклад: Japan General Estate Co запропонувала 3 тисячі доларів для менеджера, який налагодить найбільш теплі відносини з колективом, компанія Asana найняла на роботу шеф-поварів, які готували не тільки смачну, а й корисну їжу для працівників [1].

Компетентний і мотивований персонал буде більш готовий і зацікавлений в конкуренції, коли він буде чітко усвідомлює власні можливості і перспективи які перед ними відкриті. Для керівництва важливо об'єктивно оцінювати діяльність працівників, заохочувати активність і прогрес працівника, як професіонала.

Найбільш ефективною оцінкою прогресу працівника є порівняння його результатів за періоди роботи, наприклад за місяць або квартал, з подальшим заохоченням (як преміювання або підвищення заробітної платні) чи в разі погіршення результатів конструктивною критикою і спонуканням до подальшого росту. Завдяки цьому в компанії накопичується так званий інтелектуальний капітал - інформація й знання, які відіграють роль колективної свідомості. Він акумулює наукові і повсякденні знання працівників, накопичений досвід, інтелектуальну власність, інформацію спілкування, імідж підприємства і тд.

Отже, висновком являється, те що забезпечення компанії конкурентоспроможним персоналом – являється одним із найголовніших завдань власника або директора компанії. Завдяки конкурентоспроможному персоналу компанія стає більш варіативною на ринку. Персонал який постійно розвивається швидше пристосовується до ймовірних змін в діяльності компанії, таких як зменшення або збільшення виробництва, перекваліфікування у сфері діяльності і тд.

Список використаних джерел:

1. Винахідлива мотивація: Секрети успішних компаній. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://escadra.com.ua/ua/izobretatel'naya-motivaciya-sekrety-uspeshnykh-kompanij.html>.
2. Семикіна М. В., Смірнов О. О. Конкурентоспроможність персоналу підприємства: теорія і практика регулювання. Монографія (За ред. Семикіної МВ) // Кіровоград: «КОД». – 2008.
3. Цветкова І. І. Конкурентоспроможність персоналу: сутність та місце у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства // Культура народів Причорномор'я. – 2006.

Салагуб Б.А.

Студент 4 р.н., НаУКМА

ПРОГНОЗУВАННЯ ПОПИТУ НА ГОТІВКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕСМ МОДЕЛІ

Вивчення попиту на готівку та гроші загалом є важливим в сьогоdnішній макроекономічній ситуації в Україні. Високі темпи інфляція, девальвація та інші прояви макроекономічної нестабільності можуть бути проявом як неефективної та нерациональної економічної політики держави, так і багатьох інших факторів. Для подолання відповідних

негативних наслідків необхідним є власне розуміння факторів попиту на гроші, ціноутворення тощо для подальшого прийняття ефективних економічних рішень.

В даному дослідженні було використано VECM підхід для оцінки факторів попиту на готівку, а також його прогнозування [1]. Для побудови VECM моделі та, відповідно, прогнозування попиту на готівку було взято наступні фактори:

1) $S(t-1)$ – похибка для періоду $t-1$. Це значення показує наскільки реальне значення ендогенної перемінної (для якої ми оцінюємо коінтеграційне рівняння) в період $t-1$ відрізняється від того значення, що було оцінене коінтеграційним рівнянням. В нашому випадку ендогенною перемінною, для якої ми оцінюємо коінтеграційне рівняння, є обсяг готівки ($M0$) в обігу. Таким чином значення похибки, як різниця між реальним та оціненим значенням, буде, відповідно, надлишок (якщо різниця додатна) або нехватка (якщо різниця від’ємна) готівки в обігу. Таким чином, будуючи Vector Error Correction Model, ми простежуємо вплив відповідного надлишку готівки в обігу (або нестачі) на інші ендогенні перемінні, що ми включаємо в модель.

2) L_M0 – логарифм від значення кількості готівки в обігу (у відповідний період). Логарифм від значення кількості готівки в обігу був взятий для того, щоб прослідкувати приріст (оскільки для невеличких змін різниця в логарифмах відображає приріст відповідної змінної).

3) L_CPI – логарифм від рівня цін;

4) L_PC – логарифм від обсягу реального споживання;

На основі відповідних перемінних було оцінене коінтеграційне рівняння, яке показує залежність між обсягом реального споживання, рівня цін та обсягу готівки, необхідної для покриття відповідного рівня номінального споживання у відповідний період часу. [2]

Оцінене коінтеграційне рівняння задається формулою:

$$L\_M0(t-1) + 8.659620 - 0.828583*(L\_CPI(t-1)) - 1.272820*(L\_PC(t-1)) = 0$$

Всі коефіцієнти є статистично значимі, що говорить про значний вплив обсягу реального споживання та рівня цін на попит на готівку.

Отож, ми можемо побачити, що зміна обсягу реального споживання на 1% (за незмінного рівня цін) спричиняє зміну попиту на готівку на 1.27%, що відповідає економічній теорії та логіці (оскільки чим більшим є обсяг реального споживання, тим більшим є транзакційний попит на готівку). Подібний висновок можна зробити щодо рівня цін: зміна рівня цін на 1% (за незмінного рівня реального споживання) спричиняє зміну попиту на готівку на 0.28%, що також відповідає економічній теорії та логіці (адже чим вищим є рівень цін, тим, логічно, вищим є транзакційний попит на готівку). Як ми бачимо, обоє еластичності є близькими до 1, що цілком нагадує монетарне правило $MV=PY$, яке говорить про те, що зростання рівня цін на 1% (за незмінного реального ВВП) вимагає зростання грошової маси на 1%, а також зростання реального ВВП на 1% (за незмінного рівня цін) вимагає зростання грошової маси на 1% (за умови незмінної швидкості обігу грошей, що ми також припускаємо в нашій моделі).

Для побудови самої Vector Error Correction Model було взято наступні перемінні:

1) $CointEq1$ (екзогенна змінна) – різниця між реальним та оціненим (за допомогою коінтеграційного рівняння) значенням готівки в обігу, необхідної для покриття відповідного рівня номінального споживання в період $t-1$.

2) $D(L\_M0(t-1))$ (ендогенна змінна) – зміна* обсягу готівки в обігу в період $t-1$.

3) $D(L\_CPI(t-1))$ (ендогенна змінна) – зміна* рівня цін (інфляція) в період $t-1$.

4) $D(L\_PC(t-1))$ (ендогенна змінна) – зміна* обсягу реального споживання в період $t-1$.

5) C (екзогенна змінна) – константа.

6) $DUMMY(t)$ (екзогенна змінна) – даммі-змінна.

7) $D(L\_UAH\_USD(t))$ (екзогенна змінна) – зміна* валютного обмінного курсу в період t .

8) $D(L\_UAH\_USD(t-1))$ (екзогенна змінна) – змінна* валютного обмінного курсу в період $t-1$.

9) $INT\_R(t)$ (екзогенна змінна) – відсоткова ставка в період t .

10) $INT\_R(t-1)$ (екзогенна змінна) – відсоткова ставка в період $t-1$.

*Всі зміни виражені в логарифмах ($L\_...$)

Отож, на основі вищезазначених екзогенних та ендегенних факторів було побудовано VECM модель:

- $D(L\_M0(t)) = 0.043750 - 0.170078 * CointEq1(t-1) + 0.367668 * D(L\_M0(t-1)) + 0.327018 * D(L\_CPI(t-1)) - 0.084446 * D(L\_PC(t-1)) - 0.022308 * DUMMY(t) + 0.123695 * D(L\_UAH\_USD(t)) + 0.077990 * D(L\_UAH\_USD(t-1)) - 0.001469 * INT\_R(t) - 0.001134 * INT\_R(t-1);$
- $D(L\_CPI(t)) = 0.007829 - 0.011408 * CointEq1(t-1) + 0.012538 * D(L\_M0(t-1)) + 0.724999 * D(L\_CPI(t-1)) + 0.108500 * D(L\_PC(t-1)) + 0.046353 * DUMMY(t) + 0.016219 * D(L\_UAH\_USD(t)) + 0.194417 * D(L\_UAH\_USD(t-1)) - 0.000185 * INT\_R(t) - 0.000806 * INT\_R(t-1);$
- $D(L\_PC(t)) = 0.019507 + 0.081097 * CointEq1(t-1) + 0.388581 * D(L\_M0(t-1)) - 0.135724 * D(L\_CPI(t-1)) - 0.103319 * D(L\_PC(t-1)) + 0.020086 * DUMMY(t) - 0.224850 * D(L\_UAH\_USD(t)) - 0.455430 * D(L\_UAH\_USD(t-1)) + 0.000229 * INT\_R(t) - 0.001087 * INT\_R(t-1);$

Отож, можна провести підсумки даної моделі та виокремити ключові висновки:

- 1) Вплив надлишку готівки на сам обсяг готівки в наступному періоді виявився правильно оціненим та статистично значущим. Згідно з результатами побудованої моделі, надлишок готівки в обігу спричиняє скорочення останньої (відбувається «тиск до скорочення»). Це цілком відповідає економічній логіці та теорії, адже згідно з останньої, якщо особи мають більше готівки, ніж необхідно для покриття щоденних транзакційних витрат, то вони починають позбуватись надлишку, скажімо, несучи його в банк на депозит.
- 2) Вплив зміни обсягу готівки в обігу виявився правильно оціненим та статистично значущим у впливі на зміну обсягу готівки в наступному періоді (тут можна зробити ті ж самі теоретичні висновки, що були зроблені раніше) та на зміну рівня реального споживання в наступному періоді. Проте, вплив зміни обсягу готівки на зміну рівня цін в наступному періоді виявився статистично незначущим. Звертаючи уваги на те, що в нашому випадку один період – це квартал, то рівняння відображають вплив змін в короткостроковому періоді (лише коінтеграційне рівняння – в довгостроковому). Таким чином, спростовується гіпотеза про нейтральність грошей, та приймається кейнсіанська гіпотеза «негнучкості цін» в короткостроковому періоді та впливу обсягу грошей лише на реальні змінні (в тому ж короткостроковому періоді).
- 3) Вплив зміни цін на зміну готівки в обігу виявився правильно оціненим та статистично значущим, що також відповідає економічній теорії та логіці (адже збільшення рівня цін (за незмінного обсягу реального споживання) спричиняє зростання транзакційного попиту на готівку).
- 4) Вплив зміни цін в попередньому періоді на зміну цін в наступному періоді також виявився статистично значущим. Таким чином ми можемо підтвердити гіпотезу про адаптивні інфляційні очікування, згідно з якої інфляційні очікування щодо наступного періоду (та, відповідно, інфляція) залежить від темпів інфляції в попередніх періодах.
- 5) Вплив зміни валютного обмінного курсу виявився правильно оціненим та статистично значущим у впливі на зміну обсягу готівки в обігу та реального споживання в цьому ж періоді. Проте він виявився статистично незначущим у впливі на рівень цін в цьому ж періоді, що свідчить про те, що фірми не одразу реагують на зміну валютного обмінного курсу зміною рівня цін, а існує деякий лаг (адже вплив зміни валютного обмінного курсу у попередній період виявився статистично значущим у впливі на зміну рівня цін в наступному періоді).
- 6) Вплив зміни процентної ставки виявився статистично значущим у впливі на зміну готівки в обігу в цьому ж періоді (проте невеликим), що цілком відповідає економічній теорії та логіці, адже процентна ставка є альтернативною вартістю тримання грошей на руках: чим вища процентна ставка, тим вища альтернативна вартість, і відповідно менше готівки особи бажають тримати на руках. Проте вплив зміни процентної ставки виявився статистично незначущим у впливі на зміну рівня цін на рівень реального споживання в цьому ж періоді.

7) Вплив зміни процентної ставки у попередньому періоді виявився статистично значущим у впливі на зміну попиту на готівку та зміну рівня цін в наступному періоді. Беручи до уваги попередній висновок, можна сказати що зміна процентної ставки впливає на рівень цін в країні з лагом (а не одразу), про те цей вплив не є великим (як і вплив процентної ставки на інші перемінні).

Також було зроблено прогноз попиту на готівку та рівня інфляції на декілька кварталів вперед (до 4 кварталу включно) за наступних припущень:

1) Обмінний курс залишиться на рівні приблизно 28 гривень за 1 долар США до кінця 4 кварталу 2018 року;

2) Процентна ставка становитиме:

- 11% на кінець 4 кварталу 2017 року
- 10.5% на кінець 1 кварталу 2018 року
- 10% на кінець 2 кварталу 2018 року
- 9.5% на кінець 3 кварталу 2018 року
- 9% на кінець 4 кварталу 2018 року

Результати виявились наступними: станом на 4 квартал 2018 року квартальний темп інфляції становить 2.19%, а річний - приблизно 8%, що більш-менш відповідає оцінкам НБУ.

Список використаних джерел:

1. Jeffrey M. Wooldridge. "Introductory econometrics: a modern approach", 6th edition/ Jeffrey M. Wooldridge – Boston, 2013 – pp. 584 – 587.

2. Національний банк України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36081.

Семіколенова С.В.,

Доцент кафедри фінансів НаУКМА,

Кравчук А.О.,

Науковий співробітник кафедри фінансів, НаУКМА

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФІНАНСАХ

Сучасний етап еволюції фінансової науки можна визначити як фазу теоретичного переосмислення прикладних аспектів, що зумовлює пошук нового інструментарію для проведення досліджень. Особливістю досліджень на сьогодні є потреба збору та обробки значного масиву даних, що відображають ті чи інші процеси у фінансовій сфері. Зокрема, актуальним стає залучення розроблених аналітичних, програмних та обчислювальних методів для вирішення широкого кола економічних завдань, що виникають на різних рівнях фінансової системи.

В сукупності різних методів дослідження виділяють формалізовані (кількісні) та неформалізовані (якісні) методи:

➤ В основі **формалізованих методів** лежать чіткі аналітичні залежності. Ці методи передбачають проведення певного набору розрахункових процедур, а результати оцінки часто не залежать від суб'єктивізму аналітика. До формалізованих належать так звані традиційні методи економічної статистики: середніх і відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки рядів динаміки; методи фінансового аналізу. ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, виділення ізольованого впливу факторів, процентних чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих і складних відсотків, а також математико-статистичні методи вивчення зв'язків: кореляційний, регресійний, коваріаційний і дисперсійний аналіз, методи головних компонентів, обробки просторово-часових сукупностей, кластерний.

➤ **Неформалізовані методи діагностики** засновані на описі аналітичних процедур на логічному рівні, а не на чітких аналітичних залежностях. Основою використання таких методів зазвичай стає власний досвід, суб'єктивне ставлення, погляди і навіть інтуїція аналітика. До таких методів належать методи експертних оцінок, сценаріїв, психологічні,